

- børn i samme aldersgrupper, blev indsamlet i marts 1998 af Socialforskningsinstituttet. Den samlede danske undersøgelse udgives i Drotner 2000.
2. I Østrig markedsføres mobiltelefonen B-free Kids – *Das Handy nur für Kids* – for eksempel på det østrigske teleselskab Mobilkoms hjemmeside: Den Robin Hood-grønne telefon med farvestrålende taster præsenteres af en frisk karatesparkende 10-årig dreng med grøn-gule sommerfuglevinger, der matcher telefonens farver. Telefonen præsenteres som værende handy for børn, nem at bruge, og som et helt nødvendigt sikkerhedsudstyr for moderne børn.
 3. Deltagerne i den kvalitative del af den danske undersøgelse blev bedt om at tegne sig selv, mens de brugte et eller flere medier efter eget valg, alene eller sammen med andre, et sted efter eget valg. 97 tegninger udgør en del af materialet for den samlede undersøgelse.

Litteratur

- Abbott, Chris (1998) »Making Connections: Young People and the Internet«, pp. 84-105 in Julian Sefton-Green (red.) *Digital Diversions: Youth Culture in the Age of Multimedia* London: UCL Press.
- Aronson, Sidney H. (1986) »The Sociology of the Telephone«, pp. 300-310 in Gary Gumpert og Robert Cathcart (red.) *Inter/Media* Oxford: Oxford University Press.
- Clark, Lynn Scofield (1998) »Dating on the Net: Teens and the Rise of »Pure« Relationships«, pp. 159-83 in Steven G. Jones (red.) *Cybersociety 2.0: Revisiting Computer-Mediated Communication and Community* London: Sage.
- Danmarks Statistik (2000) *Pe'ere og adgang til Internet 2000* <http://www.dst.dk/internet2000>.
- Drotner, Kirsten (2000) *Medier for fremtiden: børn, unge og det nye medielandskab* Under udgivelse.
- Fridberg, Torben (1999) *Skolebørns fritidsaktiviteter: kultur- og fritidsaktivitetsundersøgelsen 1998* København: SFI.
- Giddens, Anthony (1992) *Modernity and Self-Identity* Cambridge: Polity Press.
- Gillard, Patricia, Karen Wale og Amanda Bow (1998) »The Friendly Phone«, pp. 135-151 in Sue Howard (red.) *Wired Up: Young People and the Electronic Media* London: UCL Press.
- Gotved, Stine (1999) *Cybersociologi: det samme på en anden måde* Sociologisk Institut, Københavns Universitet. Ph.d.-afhandling.
- Gumpert, Gary og Robert Cathcart (1986) »Introduction« og »The Interpersonal and Media Connection«, pp. 9-25 in Gary Gumpert og Robert Cathcart (red.) *Inter/Media* Oxford: Oxford University Press.
- Hjarvard, Stig (1997) »Simulerede samtaler: om forholdet mellem interpersonel kommunikation og medierformidlet kommunikation«, *MedieKultur* 26: 5-17.
- International Telecommunication Union (2000) *ITU Telecommunication Indicators*. <http://www.itu.int/ti/industryoverview/index.htm>
- Livingstone, Sonia (1998) (red.) »Young People and the Changing Media Environment«, *European Journal of Communication* 13, 4.
- Mayer, Paul A. (1997) »Typologies for the Analysis of Computer Media«, *Convergence* 3, 2: 82-101.
- McLuhan, Marshall (1994) *Understanding Media* Massachusetts: MIT Press. Opr. 1964.
- McQuail, Denis (1989) »Functions of Communication: A Nonfunctionalist Overview«, pp. 327-49 in Charles R. Berger og Steven H. Chaffee (red.) *Handbook of Communication Science* London: Sage.
- Meyrowitz, Joshua (1985) *No Sense of Place: The Impact of Electronic Media on Social Behavior* Oxford: Oxford University Press.
- Nissen, Jörgen (1998) »Hackers: Masters of Modernity and Modern Technology«, pp. 149-71 in Julian Sefton-Green (red.) *Digital Diversions. Youth Culture in the Age of Multimedia* London: UCL Press.
- Nyhedsbrev (1999) København: Vibenshus skole: januar.
- Politiken (1999) sektionen »Computer«: 14.10.
- Pool, Ithiel de Sola (1977) »Introduction«, pp. 1-9 in Ithiel de Sola Pool (red.) *The Social Impact of the Telephone* Cambridge, MA: MIT Press.
- Sefton-Green, Julian (1998) »Introduction: Being Young in the Digital Age«, pp. 1-20 in Julian Sefton-Green (red.) *Digital Diversions: Youth Culture in the Age of Multimedia* London: UCL Press.
- Sjöberg, Ulrika (1999) »At leva i Cyberspace«, pp. 13-33 in Christa L. Christensen (red.) *Børn, unge og medier: nordiske forskningsperspektiver* Göteborg: Nordicom.
- Stald, Gitte (1997) *Børn og unge foran skærmen: rapport* København: Center for Børne- og Ungdomsmedier, Københavns Universitet.
- Stald, Gitte (1998) »Living with Computers: Young Danes' Uses of and Thoughts on the Uses of Computers«, pp. 199-228 in Stig Hjarvard og Thomas Tufte (red.) *Sekvens: Yearbook 1998. Audiovisual Media in Transition* Institut for Film- og Medievidenskab, Københavns Universitet.
- Sørensen, Birgitte Holm, Birgitte R. Olesen og Lone Audon (2000) »Leggekultur på chatkanalerne«, pp. 55-83 in Birgitte Holm Sørensen og Birgitte R. Olesen (red.) *Børn i en digital kultur: forskningsperspektiver*. København: Gads Forlag.
- Telestyrelsen (1999) *Tele 98: teleårbog Danmark* København: Telestyrelsen.
- Thompson, John B. (1995) *The Media and Modernity: A Social Theory of the Media* Cambridge: Polity Press.

Unge i en risikogruppe og deres mediebrug: en undersøgelse af mediebrug blandt 15-18-årige uden for uddannelse og job

Per Schultz Jørgensen

Unge uden uddannelse er en udsat gruppe i en verden, der mere end nogensinde lægger vægt på kvalifikationer og kompetence hos den enkelte. De vil komme til at stå uden de formelle forudsætninger, der skal til for at skabe sig en selvstændig tilværelse. Men også ofte uden – eller med svagere – uformelle netværk, der giver styrke, tilskyndelse og forankring. Derfor er det en nærliggende antagelse, at unge, der ikke kommer i gang med en uddannelse i de vigtige ungdomsår, befinder sig i en sårbar position: de står uden for uddannelsesarenaerne og kan ende som en egentlig uddannelsesmæssig restgruppe.¹⁾ Flere undersøgelser fra de senere år bekræfter en sådan antagelse (Jensen mfl. 1997).

Den foreliggende undersøgelse vil give et bidrag til belysning af denne gruppe unge, der ikke på undersøgelsestidspunktet var i gang med en uddannelse og heller ikke var i arbejde. Undersøgelsen vil belyse denne gruppes sociale situation og dens brug af medier.

Hvem er den uddannelsesmæssige risikogruppe?

I den første landsdækkende undersøgelse af danske unges samlede mediebrug (Fridberg mfl. 1997) omfatter risikogruppen af unge fire procent – eller mere præcist 63 unge – med en nogenlunde ligelig fordeling af mænd og kvinder. Denne gruppe omfatter unge, der har afsluttet et skoleforløb men uden af være (a) i gang med en erhvervsuddannelse eller (b) i job.

De har for langt de flestes vedkommende afsluttet skolen fra 9. eller 10. klasse. Det gælder for 95 procent vedkommende. De resterende har enten et uafsluttet gymnasieforløb (1 person) eller uafsluttet hf-forløb (1 person) bag sig. Men hvad er så deres beskæftigelsesmæssige situation? Det viser sig, at den største del af gruppen er registreret som arbejdsløse.

At være arbejdsløs kan dække over mange forskellige situationer, når man er i aldersgruppen 15-18 år – fra at være i en vente-position eller uafklarethed til reelt at stå i kø for at få et job. Når man derimod er i en slags offentligt tilbud, i en

støtteordning eller uden indkomst begynder situationen mere klart at få karakter af sårbar position. Denne situation befinder omkring 40 procent af gruppen sig i (jvf. tabel 1):

De unges bolig-mæssige situation er den, at tre ud af fire bor hjemme hos forældrene (75 procent). En del har egen bolig (11 procent), andre er på uddannelsesinstitution (5 procent) eller svarer »andet« på spørgsmålet om bolig (10 procent). Sådan ser den uddannelsesmæssige risikogruppe af unge ud, der skal yderligere belyses i det følgende.

Tabel 1. Risikogruppens beskæftigelsesmæssige situation. Pct.

arbejdsløs	37
beskæftigelsestilbud	10
bistandshjælp	8
uddannelsestilbud	6
uden job, udd. eller indkomst	16
andet	24
I alt	101
N= 63	

Antagelser om marginalisering

Overvejelserne vedrørende risikogruppen drejer sig i grundlæggende forstand om gruppens mulighed for at komme tilbage i et uddannelses- eller erhvervsforløb, der kan sikre en positiv udvikling. Risikoen er forbundet med en »karrieremæssig« svækkelse eller måske egentlig udstødning – og dermed en social og kulturel marginalisering. Det åbne spørgsmål er, om gruppen selv har ressourcer til at overvinde truslen fra en sådan marginalisering og dermed ændre situationen i retning af en mestring af vilkårene. Det sidstnævnte spørgsmål handler blandt andet om muligheden for, at de unge i risikogruppen er i stand til at fastholde en konstruktiv relation til kultur, socialt netværk og selvopfattelse.

En central problemstilling med hensyn til risikogruppen drejer sig om den sociale baggrund og de ressourcer, der måtte findes her. Den sociale baggrunds betydning for unges uddannelsesforløb er belyst i mange undersøgelser (Hansen 1997). Der foreligger således betydelig dokumentation for koblinger mellem svag forældrebaggrund med hensyn til erhverv og uddannelse og de unges svage uddannelsesmæssige situation. Der er her tale om, hvad der er betegnet som en »social arv«, der kan omfatte manglende incitamenter for unge til at gå i gang med uddannelse. Social arv er en kompleks, dynamisk sammenhæng af holdninger og livsvilkår, og den negative arv omfatter svækkede vilkår og holdninger, der ikke tilskynder til fx uddannelse.

Men at stå uden for uddannelsessystemet er i en mere omfattende betydning en risikofyldt position. Uddannelse er også en socialiseringsproces, der viderefører værdier og holdninger og støtter den enkelte med hensyn til hverdagsrutiner, socialt netværk og identitetsmæssig forankring. At stå uden for uddannelsessystemet giver en løsere ramme omkring den enkeltes personlige udvikling. Omtrent de samme overvejelser kan man gøre sig med hensyn til unge, der ikke har reel beskæftigelse: de skal selv etablere rammerne omkring deres hverdag og indholdet i den.

Denne udsathed med hensyn til socialiseringsrammer kan synes desto alvorligere i et højmoderne samfund som vores, hvor der i høj grad er tale om fravær af tidligere normer og værdier. Den enkelte er henvist til selv at skabe sammenhæng i de mange socialt-kulturelle arenaer, som udgør et hverdagslandskab for den enkelte. Det er

arenaer knyttet til uddannelse, kulturtilbud, sport og venskabsgrupper af forskellig slags. Disse arenaer er en slags mini-kulturelle universer, hvor den enkelte dels tilegner sig en social kompetence, dels får en løbende tilbagemelding på sig selv. Den individualiserede dannelsesproces, som gør sig gældende i de vestlige samfund, har en baggrund i både værdifragmentering (Ester, Halman og de Moor 1994) og en forlænget søgeproces, der stiller den enkelte unge over for en række udfordringer med hensyn til at træffe valg og beslutninger, der handler om at forvalte sit eget livsforløb (Jørgensen 1994). Dette livsforløb er karakteriseret som en »valg-biografi« (Du Bois-Reymond mfl. 1994), fordi den unge skal vælge et karriereforløb, der er udtryk for personens eget forsøg på at skabe sig en personlig sammenhæng. Engang var livsforløbet tilrettelagt, i dag er det i langt højere grad op til den enkelte unge selv at administrere og håndtere valgene.

Deltagelsen i de mange socialt-kulturelle arenaer er grundlaget for søgeprocesserne og de vigtige valg. Det er her, identiteten skal afprøves, udforskes, reorganiseres og finde en personlig form, der kan lægge op til følelsen af indre sammenhæng og perspektiv. Det betyder så til gengæld, at udgrænsning fra vigtige arenaer er risikofyldt ikke kun i kvalifikationshenseende, men også med hensyn til en personlig dannelsesproces.

Risikofyldt er imidlertid ikke ensbetydende med personlig forudbestemthed, det er i den sidste ende den enkelte selv, der træffer de vigtige beslutninger – og dermed også finder de perspektiver, der kan lægge op til en indre sammenhæng. Derfor er det relevant at stille spørgsmålet: kan unge, der står uden for uddannelses- og erhvervmæssige sammenhænge finde alternative arenaer, som kan give dem sammenhæng og perspektiv? Kan fx deltagelse i fritidsaktiviteter være en kompensation for de fraværende formelle arenaer omkring job og uddannelse? Kan den unge i risikogruppen opretholde sociale netværk, selv om der savnes en tilknytning til uddannelsesarenaerne? Kan en aktiv mediebrug give følelsen af indre sammenhæng? Kan de uddannelsesmæssigt svagt stillede unge finde nicher eller kulturelle arenaer, der kan udgøre alternativer til de traditionelle arenaer?

Disse overvejelser føre frem mod tre antagelser, som skal være styrende for analysen og fungere som grundlag for de overvejelser, der skal forsøge en tolkning af analysens resultater. Det drejer sig

om antagelser vedrørende social baggrund, social integration og mediebrug.

Antagelsen vedrørende social baggrund drejer sig om, at gruppen af unge, der uddannelses- og erhvervsmæssigt befinder sig i en svag position, hyppigt vil komme fra en familiebaggrund, der må karakteriseres som svag med hensyn til uddannelse og beskæftigelse. Det vil sige en antagelse om, at denne gruppe af unge – sammenlignet med unge, der er i gang med uddannelse eller beskæftigelse – i større udstrækning har forældre, der står uden uddannelse eller uden beskæftigelse. Med andre ord en antagelse om tilstedeværelse af »social arv«.

Antagelsen om social integration drejer sig om en uddannelsesmæssig risikogrupperes sociale netværk og gruppens eventuelle muligheder for at skabe sig alternativer til den trussel om isolation, der ligger i at stå uden for uddannelses- og erhvervsforløb. Fører uddannelsesmæssig svækkelse også til reduceret deltagelse i fritidsaktiviteter og til udtyndet socialt netværk?

Antagelsen vedrørende mediebrug fokuserer på spørgsmålet: er der hos risikogruppernes unge tale om passivering i forhold til medierne – og dermed en forøgelse af truslen om marginalisering – eller modsat: kan der hos gruppen af uddannelsesmæssigt svage grupper spores en tendens til at bruge medierne aktivt?

Disse tre antagelse skal belyses i de følgende analyser og derefter gøres til genstand for en diskussion, der forsøger at give et bidrag til en mere sammenhængende forståelse af spørgsmålet om

en uddannelsesmæssig risikogruppe og dens mediebrug.

Analysen

Analysen bygger på oplysningerne fra godt 1.500 unge i alderen 15-18 år.² 63 af disse unge var på undersøgelsestidspunktet uden for uddannelse og uden reelt job. Analysen handler om denne gruppe af unge sammenlignet med den resterende gruppe, i det følgende benævnt: risikogruppen versus uddannelsesgruppen.

De gennemførte analyser er primært bivariante analyser, der viser større eller mindre sammenhænge mellem træk. Disse sammenhænge er testet for gyldighed ud fra signifikansberegninger. Her er alene medtaget sammenhænge, der er på mindst 95 procents sikkerhed, dvs. $p < .05$. Der er endvidere foretaget loglineære analyser, der viser karakteren af de studerede sammenhænge. På grundlag af de fundne statistiske forskelle mellem de to grupper af unge (risikogruppen versus uddannelsesgruppen) foretages en tolkning af kvalitativ art, hvor det handler om at søge sandsynliggørelse for de konklusioner, der nås frem til med hensyn til de generelle antagelser (Jørgensen 1996).

Risikogruppen og social baggrund

Den familiemæssige baggrund hos risikogruppen af unge sammenlignet med gruppen af unge, der

Tabel 2. Erhvervsmæssig tilknytning hos fædre til unge i risikogruppen og uddannelsesgruppen. Pct.

Beskæftigelse	Uddannelsesgruppen	Risikogruppen
selvstændig	19	9
funktionær	38	2
faglært	21	13
ufaglært	11	22
arbejdsløs	3	19
kontanthjælpsmodtager	1	6
pensionist	2	9
efterløn	1	0
andet	3	9
ved ikke	1	9
I alt pct.	100	100
N =	1.462	54

Sign.: $p < .001$

er i gang med uddannelse eller erhverv viser tydeligt en overvægt af forældre, der står svagt både med hensyn til uddannelse og erhvervsmæssig tilknytning:

Forskellen på de to grupper med hensyn til faderens erhvervsmæssige situation viser klart en risikogruppe af unge, der ikke i familiebaggrunden synes at rumme en tradition for sikkerhed i jobbet eller uddannelse. Sammenlignes de to grupper med hensyn til mødrenes erhverv ses samme – eller endnu tydeligere – billede: gruppen af mødre, der fx er arbejdsløse, kontanthjælpsmodtagere, pensionister eller på efterløn, er ni procent blandt risikogruppen af unge – mod 42 pct. blandt uddannelsesgruppen ($p > .001$).

Konklusionen synes således klart at pege i retning af, at gruppen af unge, der i 15-18-års alderen ikke er i gang med hverken uddannelse eller job, kommer fra en familiebaggrund, hvor både fædre og mødre ofte vil stå svagt på arbejdsmarkedet.

Det vil sige, at en antagelse om tilstedeværelse af social arv på det uddannelsesmæssige område kunne synes at blive bekræftet: den her indkredsede risikogruppe af unge står tydeligt med både et personligt svækket tilhørsforhold til uddannelse og beskæftigelse – og med forældre, der har et tilsvarende usikkert forhold til både uddannelse og beskæftigelse.

Men alligevel er belysningen af spørgsmålet på det foreliggende grundlag noget mere kompliceret. En statistisk analyse af sammenhængene mellem de her berørte forhold viser nemlig, at der ikke er en indre gensidig sammenhæng på en sådan måde, at man kan tale om en samlet svag gruppe. Analyseres sammenhængen mellem den unges skoleforløb, arbejdsmæssige status og boligsituation – og fars og mors arbejdsmæssige status – er konklusionen den, at på det foreliggende grundlag må de undersøgte forhold anses for uafhængige af hinanden.³⁾

Dette fører ikke nødvendigvis frem til den konklusion, at der så ikke er tale om en særlig gruppe, både hvad angår egen situation og med hensyn til familiemæssig baggrund. Heller ikke, at der ikke er tale om sammenhæng mellem forældrebaggrund og de unges situation. Konklusionen er derimod, at det ikke er muligt på det foreliggende grundlag at dokumentere, at denne gruppe er karakteriseret ved et komplekst dynamisk samspil mellem forældrenes og de unges situation, et samspil, der kunne begrunde en nødvendig tilstedeværelse af en social arv, der fungerer som en dyna-

misk social og psykologisk proces. I stedet må man derfor nå frem til, at samspillet mellem de unges situation og forældrenes både kan være kompleks og dynamisk – og givetvis vil være det i en række tilfælde – og samtidig i andre tilfælde være tilfældig eller løs på en sådan måde, at der ikke er sammenhæng mellem forældrenes og de unges uddannelses- og beskæftigelsesmæssige situation.

Dette antyder en forsigtighed i konklusionen – og dermed også nødvendigheden af en vis åbenhed over for de mulige reaktionsmønstre hos de unge med hensyn til tolkningen af deres sociale integration og mediebrug.

Risikogruppen og social integration

Social integration drejer sig om tilknytning til sociale netværk. Det kan være i form af indplacering i de netværk, der eksisterer omkring uddannelse og erhverv. Men det kan også være mere uformelle netværk, der er forbundet med fritidsinteresser eller med venskabsforhold. Det er disse to former for sociale netværk, der skal belyses i det følgende.

Det umiddelbart interessante i en sammenligning mellem uddannelsesgruppen og risikogruppen med hensyn til fritidsaktiviteter er spørgsmålet om aktivitetsniveau. Er risikogruppen lige så aktiv som uddannelsesgruppen – eller eventuelt mere aktiv ud fra en betragtning om den tid, man har til rådighed?

Hvordan ser billedet ud af de to grupper sammenlignet med hinanden? (Se tabel 3). Unge i risikogruppen er hyppigere sammen med venner – og samtidig oftere for sig selv! Tilsyneladende et paradoks, der imidlertid åbner for en ganske »banal« indsigt, nemlig at risiko-unge i vigtige henseender er uden for de arenaer, hvor man er sammen med nogen i kraft af den blotte tilstedeværelse (uddannelse og erhverv). De må i stedet selv vælge at være sammen med nogen – ellers er de alene.

Med hensyn til aktivitetsniveau synes tendensen relativt klar: risikogrupperns unge er ikke en passiv gruppe, der holder sig tilbage fra deltagelse i en række vigtige fritidsaktiviteter. På forholdsvis mange områder er de endda mere aktive end andre unge – det gælder både med hensyn til at gå bibliotek – og på værtshus. De skriver ikke så ofte digte, men de går hyppigere på museer.

Analysen af de to gruppers fritidsaktiviteter synes at sandsynliggøre en tolkning i retning af, at de

Tabel 3. Sammenligning mellem unge i uddannelsesgruppen og i risikogruppen med hensyn til fritidsaktiviteter med hensyn til frekvens. Der medtages alene forskelle, som er signifikante på signifikansniveau $p=0.05$.

Aktivitet	Risikogruppen	Uddannelsesgruppen
sammen med venner	høj	lav
museer	høj	lav
benytter bibliotek	høj	lav
dans	høj	lav
værtshus	høj	lav
»er for mig selv«	høj	lav
butikker	høj	lav
synger i kor	høj	lav
film-/videoværksted	lav	høj
skriver digte	lav	høj
pizzeria/restaurant	høj	lav

Note: de områder, hvor der ikke blev konstateret forskelle mellem de to grupper, er: sportsdeltagelse, foreningsliv, spille instrument og i orkester, være med i teatergruppe, reparere elektronik og være spejder.

unge i risikogruppen ikke uden videre kan karakteriseres som en gruppe, der står svagt med hensyn til social integration. Snarere er der tendenser i retning af, at de i deres fritidsaktiviteter forholder sig aktivt og konstruktivt til de muligheder, der er på området. Kan en sådan forståelse bekræftes, når spørgsmålet om venskabsforhold inddrages i analysen?

Venskabsforhold vil blandt andet sige at have et positivt forhold til andre og selv føle, at man slår til og udfylder en plads i et fællesskab. Social integration handler dermed også om nærhed, fortrolighed og selvtillid.

Venskabsforhold og selvtillid er i undersøgelsen belyst ud fra seks spørgsmål, der alle har fat i en vigtig side ved en persons sociale integration. Er den sociale integration dårligere blandt unge i risikogruppen end blandt unge i uddannelsesgruppen?

Som det fremgår af tabel 4, er der tydeligt tale om forskel på de to grupper på alle spørgsmål – undtagen med hensyn til selvtillid. Risikogrupperne unge har et svagere socialt netværk end uddannelsesgruppens unge, de har oftere en følelse af tomhed, og de er oftere bekymret for fremtiden. Men på ét område synes der ikke at være forskel: de mangler ikke hyppigere selvtillid end unge i uddannelsesgruppen.

Dette resultat kan synes en smule modsætningsfyldt: hvorfor fører et svagere netværk ikke også til lavere selvtillid? At en persons sociale netværk på-

virkes af, at vedkommende ikke er med i de vigtige socialt-kulturelle arenaer kan synes indlysende. Det gælder også med hensyn til følelsen af tomhed og bekymring. Men hvorfor ikke også spørgsmålet om selvtillid?

En loglineær modelanalyse af de to gruppers besvarelse af spørgsmålene vedrørende social integration giver et lille bidrag til belysning af problemet. Analysen viser, at man ikke uden videre kan sammenligne de to grupper på dette område. Hos uddannelsesgruppen er de forskellige faktorer i den sociale integration bundet sammen i en kompleks indre sammenhæng, hvilket ikke er tilfældet hos risikogruppen: her er faktorerne relativt uafhængige af hinanden. Hvis de unge i uddannelsesgruppen fx har en nær ven, er det også sandsynligt, at de har en fortrolig, at de ikke føler tomhed og sjældent oplever sig afvist. Anderledes hos de unge i risikogruppen: her fører tilstedeværelsen af en nær ven ikke uden videre til, at man så også har en fortrolig, ikke føler tomhed eller ikke kan opleve sig afvist. Faktorerne i den sociale integration hos risikogrupperne unge er altså relativt uafhængige af hinanden. Det gælder også med hensyn til selvtillid, hvor vi hos denne gruppe af unge finder en selvtillid, der ikke står tilbage for selvtilliden hos de unge i uddannelsesgruppen – noget der var overraskende, fordi der almindeligvis forudsættes en dynamisk sammenhæng mellem social integration og selvtillid.

Men hvad er så konklusionen på denne analyse

Tabel 4. Sammenligning mellem unge i uddannelsesgruppen og i risikogruppen med hensyn til venskabsforhold og selvtilid. Andel der svarer »helt rigtigt« og »rigtigt«. Andel i pct. Signifikans sandsynlighed (p) er angivet.

	Risikogruppen	Uddannelsesgruppen	Sign.
savner nær ven	46	26	< .01
ingen fortrolig	35	18	< .01
ofte følelse af tomhed	48	27	< .01
mangler ofte selvtilid	49	43	n.s.
»føler mig ofte afvist«	37	23	< .01
ofte bekymret for fremtiden	63	57	< .05

af sammenligningen mellem de to gruppers sociale integration? En konklusion kan forsigtigt formuleres på den måde, at de unge i risikogruppen sammenlignet med de unge i uddannelsesgruppen:

- har et mindst lige så aktivt forhold til deltagelse i fritidsaktiviteter
- har et mere skrøbeligt og sårbart socialt netværk
- har en selvtilid, der tilsyneladende ikke er negativt påvirket.

Baggrunden for en sådan konklusion kan være, at social integration hos de unge i risikogruppen har en løsere og mere usikker karakter i kraft af denne gruppes placering uden for vigtige arenaer. Derfor må de unge i denne gruppe fungere mere åbent, i nogle henseender mere bevidst vælgende – og måske mere afsøgende – i forhold til egne muligheder.

Men analysen af den sociale integration efterlader en del åbne spørgsmål, der blandt andet handler om risikogruppernes mulige konstruktive forhold til de muligheder, der er forbundet med social integration. Reagerer de fra en mestrings-synsvinkel, der bygger på involvering – eller er der snarere tale om en deltagelse, der fx kan have karakter af relativt passiv vedligeholdelse af tidligere etablerede sociale relationer?

Svaret på dette spørgsmål vil det være uhyre vanskeligt at besvare på grundlag af de data, der indgår i den foreliggende undersøgelse. Ikke desto mindre er det her fokus ligger i den analyse, der skal belyse mediebrugen blandt risikogruppernes unge. Peger denne gruppes mediebrug i retning af udtynding og marginalisering – eller snarere modsat: i retning af en aktiv og bevidst brug af medier med henblik på modstand mod marginalisering og dermed en mediebrug, der kan forstå som forsøg på mestrings?

Risikogruppernes brug af medier

Analysen af risikogruppernes mediebrug vil bygge på en relativt detaljeret sammenligning af mediebrugen hos de to grupper: risikogruppen og uddannelsesgruppen. Derefter vil en mere samlet helhedsvurdering diskutere risikogruppernes brug af medier.

Et allerførste og vigtigt forhold i forbindelse med mediebrug handler om adgangen til medier: hvilke medier, man selv har, og hvilke man har adgang til, hvor man bor – fx hjemme. Hvordan ser situationen ud for risikogruppen og uddannelsesgruppen? Der viser sig ikke at være forskel på de to grupper med hensyn til adgang til det meste af det store felt, der fx omfatter tv, video, CD-afspiller, radio, fax, telefon og mobiltelefon. Med hensyn til to apparater har risikogruppen begrænset adgang sammenlignet med uddannelsesgruppen, nemlig hvad angår gramofon og computer. Der er ikke forskel på de to grupper med hensyn til spillecomputer, men PC'eren til faglig brug indgår ikke i risikogruppernes handlemuligheder (og som det senere vil vise sig: heller ikke i dens mediebrug) i samme omfang, som det er tilfældet for uddannelsesgruppen.

Men hvordan ser så de to gruppers brug af billedmedierne ud? Der viser sig ikke at være forskel på deres interesse for en lang række gængse tv-programmer som fx spillefilm, ungdomsserier, quiz-programmer, nyheder, sport og dokumentarudsendelser. Der er heller ikke forskel på de to grupper med hensyn til, hvor ofte de ser video. Derimod er der forskel med hensyn til biografbesøg: risikogruppen går sjældnere i biografen end uddannelsesgruppen ($p < .01$). Hvad angår, hvor hyppigt man ser en række forskellige typer af film på tv, video eller i biografen, er der derimod klar forskel: risikogruppen ser hyppigere end uddannelsesgruppen film som tegnefilm, splatterfilm,

skrækfilm, westerns, actionfilm, romantik og kærlighed, erotiske film, musik og dansefilm, psykologiske og sociale dramaer samt reklamer.

Tiden der anvendes på tv er forskellig for de to grupper: risikogrupperen bruger på hverdage ($p < .001$) og om søndagen ($p < .05$) mere tid på tv end uddannelsesgruppen. Om lørdagen er der ikke forskel på de to grupper.

Med hensyn til interessen for radioprogrammer er sammenligningen mellem de to grupper lidt mere kompliceret (tabel 5):

Risikogrupperens interesse for radio synes ikke at gå i retning af de lette programmer som musik og underholdning: de hører mere sport men er ellers klart orienteret mod både nyheder, debat og fakta-programmer. Tiden, der bruges til radioprogrammer, adskiller sig ikke fra uddannelsesgruppen, hverken på hverdage eller i week-enden.

Et vigtigt spørgsmål handler om den sociale situation, som mediebrugen indgår i – ser man fx fjernsyn sammen med andre eller alene? Der er ikke forskel på risikogrupperen og uddannelsesgruppen med hensyn til, hvor hyppigt man ser tv sam-

men med andre eller alene. Det er der derimod med hensyn til video og biografbesøg: risikogrupperens unge ser hyppigere video sammen med andre ($p < .05$), men går sjældnere i biografen sammen med andre ($p < .01$).

Brug af computer rummer et bredt spektrum af handlemuligheder – fra det underholdende til det seriøst faglige (Se tabel 6). Risikogrupperen har af naturlige grunde mindre hyppigt brug for computeren i forbindelse med skolearbejde. Unge i denne gruppe bruger hyppigere computeren til fornøjelse, men grupperne adskiller sig ikke med hensyn til at anvende computer på bibliotek eller til forbindelse på Internet.

Hvad bruger de så computeren til? (Se tabel 7). Risikogrupperens unge sidder ikke i så stor udstrækning som unge, der er i uddannelse, med opgaver der kræver tekstbehandling – til gengæld spiller de mere. Det ser umiddelbart interessant ud, at der ikke er forskel på grupperne med hensyn til mere avancerede opgaver som kommunikation eller læreprogrammer.

Her skal man imidlertid være opmærksom på,

Tabel 5. Sammenligning mellem unge fra risikogrupperen og uddannelsesgruppen med hensyn til interesse i radioprogrammer. Signifikansværdi er angivet.

Radioprogram	Risikogrupperen	Uddannelsgruppen	Sign.
nyheder	n.s.
musik	n.s.
underholdning	n.s.
sport	høj	lav	.05
ungd.programmer	lav	høj	.01
debat	høj	lav	.01
fakta	høj	lav	.01
N=	62	1.447	

Tabel 6. Brug af computer blandt unge fra risikogrupperen og uddannelsesgruppen. Hvor bruges computeren? Signifikansværdi er angivet.

Computerbrug	Risikogrupperen	Uddannelsgruppen	Sign.
hjemme til fornøjelse	høj	lav	.01
hjemme til skolearbejde	lav	høj	.01
på skole	lav	høj	.01
hos kammerater	n.s.
ungdomsklub	høj	lav	.01
Internet-café	n.s.
bibliotek	n.s.
N=	58	1.388	

at der fra begge grupper er tale om meget få personer, der er involveret i disse opgaver. Med hensyn til kommunikation på netværk er der således tre personer fra risikogruppen, der på denne måde anvender computeren »næsten daglig« eller »mindst en gang om ugen« – fra uddannelsesgruppen er antallet 89 – for begge gruppers vedkommende et antal, der svarer til 6,5 pct.

Det generelle billede er imidlertid, at udover hvad deres uddannelsesmæssige situation lægger op til, er der ikke de store og markante forskelle på de to gruppers brug af computer. Inddrager vi i den forbindelse brug af computer til en række for-

skellige typer af spil, ses samme billede: der er ikke forskel på de to grupper. Det er der heller ikke, hvis man ser på deres deltagelse i spil uden for computeren, fx rollespil.

Hvor meget læser risikogruppen – og hvad læser de? Er det så her, vi finder de afgørende forskelle? (Se taneæ 8).

Risikogruppen læser ikke lige så meget avis som de unge i uddannelse og job – men derefter er billedet, at hvor der er forskel på de to grupper, er det sådan, at risikogruppen læser mere end de unge i uddannelsesgruppen.

Til sidst skal behandles spørgsmålet om hold-

Tabel 7. Hvad computeren bruges til blandt unge i risikogruppen og i uddannelsesgruppen. Signifikansværdi er angivet.

Computeropgaver	Risikogruppen	Uddannelsesgruppen	Sign.
tekstbehandling	lav	høj	.01
statistik	n.s.
tegne/male	høj	lav	.05
grafik	høj	lav	.05
animation	n.s.
lyd/musik	n.s.
programmer	n.s.
kommunikation (netværk)	n.s.
spil	høj	lav	.01
opslagsværker	n.s.
læreprogrammer	n.s.
N=	47	1.345	

Tabel 8. Læsning af avis og bøger blandt unge i risikogruppen og i uddannelsesgruppen. Signifikans er angivet.

Læsestof	Risikogruppen	Uddannelsesgruppen	Sign.
aviser	lav	høj	.05
ungdomsbøger	n.s.
seriebøger	n.s.
rollespils-bøger	høj	lav	.01
fantasy-bøger	høj	lav	.01
krimier	n.s.
horror	høj	lav	.01
kærlighed	høj	lav	.01
science fiction	høj	lav	.05
poesi	n.s.
anden skønlitteratur	n.s.
populærvidenskab	n.s.
fagbøger	n.s.
N=	61	1.443	

ninger til mediebrugen og spørgsmålet om, hvor vigtige man anser de forskellige medier for at være. Først holdningerne, som de fremgår af tabel 9.

Det ser ud, som om risikogruppen er bevidste brugere af tv og video. Der er ikke her forskel på de to grupper med hensyn til at ønske mere undervisning på dette område, men når det handler om brug af computer, er risikogruppen mere indstillet på at ønske mere undervisning i skolen ($p < .01$) eller gå til tilbud i fritiden for at lære mere om computer ($p < .01$).

Det sidste spørgsmål handler om, hvor meget de forskellige medier betyder – fra at være meget vigtige til vigtige, mindre vigtige og endelig ikke vigtige. Hvordan vurderer risikogruppen deres interesser for medie-fladen? (Tabel 10).

Disse udtryk for interesser i forhold til de forskellige medier bekræfter andre oplysninger: unge i risikogruppen er ikke de store læsere af morgen-

aviser sammenlignet med uddannelsesgruppen, men frokostaviser og ugeblade spiller en vigtig rolle for dem. Tv og biograf er heller ikke højt scorende hos risikogruppen – men på de andre områder synes der ikke at være forskel på de to grupper med hensyn til, hvilken betydning de tillægger medierne.

Hvis man på dette grundlag skal forsøge at skabe en mere overordnet opfattelse af de to grupper sammenlignet med hinanden er den første konstatering, at der ikke er tale om en særlig markant og tydelig forskel på de to grupper. Det synes ikke at være sådan, at risikogruppen har en kvalitativ anden mediebrug end gruppen af unge i uddannelse og erhverv. Men hvad viser billedet af de to grupper så?

Det viser, at der ikke er tale om gruppe unge, der generelt er storbrugere af de »lette« medier. Det er således ikke dem, der oftest lytter til musik

Tabel 9. Holdninger til brug af tv og video blandt unge fra risikogruppen og uddannelsesgruppen. Signifikans er angivet.

Påstande	Risikogruppen	Uddannelsesgruppen	Sign.
børn/unge kan lære meget af medier	høj	lav	.01
vold på tv og video er skadelig	høj	lav	.05
der burde være flere restriktioner	n.s.
der burde være mere undervisning	n.s.
N=	63	1.449	

Tabel 10. Hvor vigtige er de forskellige medier for unge fra risikogruppen og fra uddannelsesgruppen? Signifikans er angivet.

Medietyper	Risikogruppen	Uddannelsesgruppen	Sign.
tv	lav	høj	.01
video	n.s.
bøger	n.s.
CD'ere	n.s.
radio	n.s.
morgenaviser	lav	høj	.05
frokostaviser	n.s.
ugeblade	høj	lav	.05
specialmagasiner	n.s.
tegneserier	n.s.
biograf	lav	høj	.05
computerspil	n.s.
computer	n.s.
N=	63	1.451	

eller oftest går i biografen. Men det er dem, der oftest bruger megen tid på tv og her ser en række af de rent underholdende film. Og de bruger megen tid på tv både til hverdag og i week-end'en. Over for dette brugsmønster står så også, at risikogrupper af unge hyppigere end andre unge lytter til seriøse programmer i radioen (fakta- og debatprogrammer), og de læser lige så meget som uddannelsesgruppen – måske mere frokostaviser end morgenaviser – men også bøger af forskellig slags. De mener, man kan lære noget af medier, men de har tilsyneladende også en vis kritisk holdning til billedmedierne, nemlig at vold kan have en skadelig indflydelse på børn og unge. På den anden side går de ikke (mere end andre) ind for restriktioner på dette område. De går ind for mere undervisning, fx vedrørende computere i skolen og i fritiden.

Hvor peger analysen hen – er der tale om unge, der også har et udtyndet forhold til medierne – eller modsat en gruppe, hvor mediebrugen er et led i et aktivt og bevidst forsøg på at skabe et indhold i tilværelsen?

Svaret er ikke ganske entydigt. På den ene side er det en gruppe unge, der rent faktisk har mere tid til rådighed og derfor også bruger mere tid på fx tv end unge, der er i uddannelse eller på job. På den anden side er det ikke en gruppe, der så at sige kritikløst »bruger løs« af det store udbud på medieområdet. De forholder sig til signaler og budskaber, de har meninger og holdninger, og de går også efter noget seriøst som fx debatprogrammer. Risikogrupper kan dermed ikke på et blot nogenlunde rimeligt grundlag karakteriseres som en medievag eller mediepassiv gruppe. Snarere er der belæg for en tolkning, der antyder, at de unge fra risikogrupper kan have et bevidst og aktivt forhold til medierne.

Diskussion

Risikogrupper af unge står uden for vigtige arenaer i ungdomstiden med hensyn til uddannelse og job. Derfor er de i en risikogruppe både med hensyn til opnåelse af formel kvalifikation og gennemløb af den vigtige socialisering, der omfatter tilegnelse af værdier, holdninger og tilbagemeldinger fra jævnaldrende.

Undersøgelsen har indkredset denne gruppe af unge og vist, at der også er tale om en svag familiebaggrund med hensyn til spørgsmålet om uddannelse og erhvervs-mæssig placering for forældrene. Og samtidig ser vi hos de unge fra risikogrupper

et skrøbeligt socialt netværk, hvor de ofte savner de nære relationer og den tryghed, det indebærer. Omvendt ser vi alligevel hos gruppen, at de ikke har en større andel, der savner selvtillid end uddannelsesgruppen: hos begge disse grupper er der en relativ høj andel, der synes at mangle selvtillid (henholdsvis 49 procent og 43 procent).

Hvad angår fritidsaktiviteter er risikogruppernes unge aktive og deltagende, de har på en række aktiviteter andre mønstre for deres deltagelse end de unge, der er i job eller i uddannelse, men de tager del i de handlemuligheder, der er på dette område.

På medieområdet kan man heller ikke konstatere nogen form for passivitet. Også her er der tale om ændrede mønstre i kraft af den hverdagssituation, de har, men de er aktive og udfarende og har holdninger til medierne.

Det spørgsmål, der skal overvejes i det følgende handler om dette samspil mellem at være i en risikogruppe og at have et aktivt forhold til medierne. Kan medierne fungere som en kultur-arena, der støtter integration og selvopfattelse? Er det muligt i en eller anden forstand at bruge medierne kompensatorisk i forhold den trussel om marginalisering, der ligger i at være uden for formelle kvalifikationsarenaer og at leve med et skrøbeligt socialt netværk?

En udbredt opfattelse af mediebrugen er at se den som en del af en endnu mere omfattende populærkultur, der spænder over så forskellige kulturformer som musik, sang, dans, biograf – og medieunderholdning af forskellig slags. I en sådan synsvinkel er medieverdenen udtryk for standardisering, uniformitet og passivitet – og dermed en del af en massekultur. En effekt af mediebrugen inden for en sådan masseproduceret kultur kan være fremmedgørelse, fordi man som individ »formateres« i forhold til de standarder, der gør sig gældende i populærkulturens uvirkelighed – og dermed gradvis mister grebet om den personlige og nære virkelighed. Som det udtrykkes inden for en sådan tradition: »The structuring principle at work in this view of popular culture is one of total dominance and utter resignation« (Giroux og Simon 1989).

Over for en sådan opfattelse står det synspunkt, at deltagelse i en kulturel eller mediemæssig sammenhæng også altid er en personlig og psykologisk proces, der stiller den enkelte over for valg, over for bevidste krav om reaktioner eller over for at skulle tage stilling og være kritisk reflekterende med hensyn til de opnåede erfaringer. En medie-

brug kan derfor ikke kun være et spørgsmål om underlæggelse og dominans, det er også et spørgsmål om personlig konstruktion af en faktisk og konkret virkelighed. Og det er tilfældet uanset den kulturelle form. Uanset massekultur, er brugen af medier også forbundet med en deltagelse, der rummer aspekter af konkret autenticitet.

Derfor er en vigtig indgang til forståelse af mediebrugen blandt de unge i risikogrupperne den opfattelse, at mediebrugen skal ses som del af et mere omfattende hverdagsliv, som de forsøger at få hold på. Det vil sige, en forståelse af mediebrugen som placeret i en social og kulturel kontekst.

Livingstone og Gaskell (1995) diskuterer en sådan »contextualized interpretation« og fremhæver muligheden for på denne måde at overvinde en del af de begrænsninger, der både ligger i den rent psykologiske analyse af mediernes effekt og den rent kulturelle tilgang, der presser individerne ind i de kulturelle modtager-typologier. En kontekstualiseret analyse vil forsøge at se brugsmønstre som udtryk for holdninger, der også afspejler og inddrager andre sider ved konteksten: det er helheden og dermed også livsvilkårene, der er med til at give perspektiv til de nøgternt optalte frekvenser. Derfor handler det ikke så meget om studiet af simpel effekt af mediebrug som at opdage de unges forskellige måder for deltagelse i det umådeligt omfattende medie-miljø - og deres udtryk for valg, præferencer og interesser. De indgår i en mediekultur (det som Livingstone og Gaskell (1995) kalder »mediatization«), der giver mulighed for individualisering og personlig dannelse.

Det særlige forhold ved de elektroniske medier, der muliggør en sådan proces, er blandt andet, hvad Livingstone og Gaskell (1995) kalder »interactivity«. Det vil sige, at der er knyttet kontrol, styring og en række valgmuligheder til mediebrugen. Den tidligere opfattelse af brugeren som en på forhånd passiviseret modtager er afløst af den reagerende og vælgende bruger. Det betyder blandt andet, at mediebrug omfatter et bredt spektrum af holdninger, der spænder fra det underholdende, over det informative til det reflektive, kritiske og kreative.

I den forbindelse er mulighederne i en moderne mediebrug formuleret på den måde (Williams 1988, efter Livingstone & Gaskell, 1995), at de nye mediers interaktivitet i adskillige tilfælde er mere omfattende end de muligheder, der ligger i ansigt-til-ansigt kommunikationen – og det gælder ikke

mindst, hvis denne kommunikation er forbundet med belastninger og begrænsninger.

Interaktiviteten kan være den åbning mod en kulturel deltagelse, som ellers vil være begrænset i både omfang og dybde for unge fra risikogrupperne: her ligger en mulighed for at opleve og udøve kontrol, og her ligger en erfaring, der langt hen ad vejen overvinder den gamle opdeling mellem information, underholdning, undervisning – og stillingtagen. Valgene i mediebrugen kan være starten på den proces, der også giver oplevelser af autenticitet og indflydelse.

Men giver mediebrugen så også netop denne gruppe af unge i risikogrupperne en fornemmelse af en personlig og direkte oplevet »modstand« mod den udglidning, der ligger i fraværet fra de andre og formelle arenaer? Får de i mediebrugen en følelse af at høre til og give udtryk for sider hos sig selv, der ikke ellers ville komme til udtryk? McLaren (1993) vil hævde, at denne mulighed ikke alene består, den er endda blevet forøget i det multikulturelle samfund. Hans opfattelse er, at multikulturalisme indebærer forøget udbud og variation - og de mange og differentierede muligheder giver afsæt for nye koblinger mellem udtryk og identitet. I den forbindelse får tidligere marginaliserede grupper mulighed for at artikulere holdninger og identitet – og mulighed for at opleve lighed og retfærdighed. Der skabes i de multikulturelle medier nye udtryk, nye kanaler, nye holdninger – og en ny mulighed for en kritisk opposition til de *mainstream*-holdninger, der har ligget som en del af arven fra massekulturen.

Fra en psykologisk synsvinkel vil en sådan nuanceret og kontekstualiseret tilgang til forståelse af mediebrugen hos de unge i risikogrupperne omfatte kravet om på det personlige niveau at finde belæg for troen på »modstand« og »mestring«. Er der en sådan dokumentation i undersøgelsen, at det er holdbart blot med en vis rimelighed at hævde, at risikogruppernes mediebrug er udtryk for tilkæmpet herredømme over dagligdagen? Er der i denne gruppes mediebrug antydninger, der giver grundlag for at tro, at der er tale om »modstand« – i forhold til det *push* i deres øvrige sociale kontekst, der peger i retning af marginalisering og socialt-kulturel forarmelse?

Et centralt begreb blandt de mange psykologiske udtryk for modstand er skabt af socialpsykologen Albert Bandura. Han taler om »self-efficacy« og mener dermed en persons forsøg på at æn-

dre ved en situation, der opleves belastende, i kraft af en personlig modstandsstyrke. En sådan styrke bygger på personens selvsystem, der omfatter kognitive strukturer for perception, vurdering og motivation og udgør en modstandskraft, der virker ændrende på de utilfredsstillende betingelser. Tænkningen udtrykkes fx således: »under conditions in which external imperatives are minimal, people must partly serve as agents for their own motivation and actions« (Bandura og Schunk 1981: 586).

Anvender vi en sådan synsvinkel, synes det rimeligt at formode, at risikogruppen i sin kvalificerede mediebrug ser ud til at tage initiativer, der kan modvirke de fraværende imperativer, der ellers ligger i uddannelses- og jobkrav. Der er næppe grundlag for at hævde, at risikogruppen især i sine interaktive medierutiner viser særlige forsøg på selvkonstruktion af virkeligheden, men ikke desto mindre kan vi hos risikogruppen finde en række eksempler på mediebrug, der forudsætter konkret samspil: på fritidsområdet fx en række kreativt musiske aktiviteter og på det elektroniske medieområde deres niveau med hensyn til netværk og brug af kommunikative medier.

Det særlig interessante er imidlertid de forskellige udtryk for risikogrupperens reflekterende forhold til den omgivende verden. De er med på debat- og faktaprogrammer, de er læsere i en lidt bredere forstand, og de har holdninger og kritiske meninger. Det betyder, at vi her ser en »self-efficacy«, der handler om at bevare en position, der også opleves som truende og skrøbelig (det svage netværk).

Michael Rutter (1988) diskuterer fra samme synsvinkel spørgsmålet om psyko-soziale beskyttende mekanismer i forhold til risikoforhold. På grundlag af eksisterende forskning når han frem til følgende fire typer af beskyttende processer, der fungerer dæmpende på risikobelastningen:

- de reducerer risikoindflydelsen
- de bremser negative kædereaktioner
- de etablerer og fastholder selvværd
- de åbner for nye muligheder.

Rutters fokus er processerne forbundet med persons direkte samspil med de forhold i den omgivende virkelighed, der kan virke ændrende på de belastende forhold. Fra en sådan synsvinkel synes der i undersøgelsen at være belæg for en støtte til den antagelse, at risikogruppen i sin brug af medier opbygger en styrke, der kan modvirke den ne-

gative indflydelse fra at være uden for situationer knyttet til uddannelse eller job – ved at reducere isolationen, bremse tendensen til passivitet, fastholde et vist selvværd og forholde sig til nye muligheder.

Undersøgelsen af risikogruppen og dens mediebrug er således en sandsynliggørelse af en kobling mellem gruppens sociale udsathed og dens forsøg på en kulturel reorganisering. Mediebruget fungerer som et konstruktivt led i denne reorganisering.

Noter

1. Restgruppen handler om unge, der ikke er i gang med enten en ungdomsuddannelse eller en erhvervsuddannelse. En del af de unge i 15-18-års alderen vil udskyde starten på en uddannelse og derfor komme i gang på et senere tidspunkt, men under ét er gruppen uden for uddannelsessystemet en sårbar gruppe i den forstand, at der er tale om forhøjet risiko for senere arbejdsløshed og sociale problemer (Jensen 1994).
2. Den oprindelige undersøgelsesgruppe er på 2.158 unge. Alle har imidlertid ikke besvaret alle spørgsmål, hvorfor den gruppe der kan indgå i den foreliggende analyse omfatter et skiftende antal unge omkring 1500. Analysen af forældrebaggrund omfatter således 1.462 unge, der tilhører uddannelsesgruppen, sammenlignet med 54 unge fra risikogruppen. Gruppens størrelse varierer på de enkelte spørgsmål.
3. Analysen er en loglineær analyse, der tester den indbyrdes sammenhæng mellem de undersøgte variable. Når konklusionen viser sig at pege i retning af uafhængighed, er en mulig, vigtig del af forklaringen, at der er tale om få observationer, idet gruppen på 63 personer i nogle delanalyser reduceres til 31, hvor alle oplysninger findes. Dette er for få observationer til at demonstrere statistisk signifikans af de observerede sammenhænge.

Litteratur

- Bandura, A. og D. H. Schunk (1981) »Cultivating Competence, Self-Efficacy, and Intrinsic Interest Through Proximal Self-Motivation«, *Journal of Personality and Social Psychology* 41: 586-698.
- Du Bois-Reymond, M. mfl. (1994) »Life-Course Transitions and Future Orientations of Dutch Youth«, *Young: Nordic Journal of Youth Research* 2: 3-20.
- Ester, P., L. Halman og R. de Moor (1994) *The Individualizing Society: Value Change in Europe and North America* Tilburg: Tilburg University Press.
- Fridberg, T. mfl. (1997) *Mønstre i mangfoldigheden: de 15-18-åriges mediebrug i Danmark* København: Borgen.
- Giroux, H. og R. I. Simon (1998) »Popular Culture As a

- Pedagogy of Pleasure and Meaning«, *Cultural Studies* 2: 294-320.
- Hansen, E. J. (1997) *Perspektiver og begrænsninger i studiet af den sociale rekruttering til uddannelserne* København: Socialforskningsinstituttet 97:17.
- Jensen, N. J. (1994). *Restgruppebegrebets historie* Danmarks Lærerhøjskole, Odense: Projektorganisationen.
- Jensen, V. Pilegård mfl. (1997). *Marginaliserede unge og deres sociale baggrund* København: Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut.
- Jørgensen, P. S. (1994) »Skolens rolle i et modernistisk samfund«, *KVa.N* 14: 68-78.
- Jørgensen, P. S. (1996) »Generalisering i kvalitativ forskning«, pp. 315-28 in I. M. Lunde og P. Ramhøj (red.) *Humanistisk forskning inden for sundhedsvidenskab: kvalitative metoder* København: Akademisk Forlag.
- Livingstone, S. og G. Gaskell (1995) »The Changing Media Environment for Children and Young People: Developing the Research Agenda«. Paper ved Re-inventing Television: The world conference, Paris, september.
- McLaren, P. (1993) Multiculturalism and the Postmodern Critique: Towards a Pedagogy of Resistance and Transformation», *Cultural Studies* 7, 1: 118-146.
- Pedersen, W. (1996) »Marginalitetens reproduksjon«, *Tidsskrift for Samfunnsforskning* 37, 3-27.
- Rutter, M. (1988) »Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms«, *American Journal of Orthopsychiatry* 57: 316-331.